

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ ТА ЇХ РОЛЬ У РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

ФИНАНСОВЫЕ ИННОВАЦИИ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

FINANCIAL INNOVATIONS AND THEIR ROLE IN THE DEVELOPMENT OF INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP

Анотація. Розкрито сутність і значення фінансових інновацій, охарактеризовано основні їх види. Особливу увагу приділено фінансовим технологіям та їх можливостям щодо забезпечення розвитку інноваційного підприємництва.

Аннотация. Раскрыта сущность и значение финансовых инноваций, охарактеризованы основные их виды. Особое внимание уделено финансовым технологиям и их возможностям по обеспечению развития инновационного предпринимательства.

Annotation. The essence and significance of financial innovations are disclosed, their main types are characterized. Particular attention is paid to financial technologies and their opportunities to ensure the development of innovative entrepreneurship.

Постійні зміни технологічного способу виробництва закономірно супроводжуються інноваціями у фінансовій сфері, які, у свою чергу, мають властивість сприяти інноваційному оновленню бізнесу. Сучасні тенденції глобалізації та формування цифрової економіки переводять фінансові інновації на якісно новий щабель розвитку.

Фінансові інновації – це нові або удосконалені фінансові технології, послуги, продукти, організаційні форми, які є результатом інноваційної діяльності і у фінансовій сфері несуть у собі позитивний ефект для функціонування економіки. До найвідоміших фінансових інновацій ХХ ст. можна віднести появу кредитних карт і багатофункціональних банкоматів, мереж безготівкових розрахунків та платежів, безготівкового обігу фінансових інструментів та емісії електронних грошей, поширення віртуальних банків та електронних гаманців та ін. Початок ХХІ ст. приніс появу терміналів швидких розрахунків ібох і мобільного банкінгу, криптовалют і технології блокчейн, цілого комплексу інновацій, об'єднаних назвою «фінтех».

Фінтех або фінансові технології (англ. – FinTech) – це ціла галузь, що складається з компаній, які використовують інноваційні фінансові технології і складають конкуренцію традиційним фінансовим продуктам і послугам банків та інших фінансових посередників. Їхня поява стала можлива завдяки прискоренню глобалізації та поглибленню економічної взаємодії суб'єктів на усіх рівнях, поширенню інтернет-мереж і рівня комунікацій, посиленню економічної мобільності й розвитку інноваційного підприємництва. Фактично фінтех руйнує монополію фінансових посередників на надання фінансових послуг і створює могутній імпульс для оновлення фінансового інструментарію, що обслуговує бізнес.

Використання фінтеху є перспективним у пошуку альтернативних джерел фінансування бізнесу, особливо – інноваційного (наприклад, на основі краудфандингу, кредитування P2P тощо), розвитку страхування та ризик-менеджменту, торгівлі і розрахунків. Найбільш перспективними напрямками розвитку фінансових технологій є робота з хмарними технологіями, біг-дата, безконтактними мобільними технологіями, біометрією, блокчейн, штучним інтелектом тощо. Щодо розвитку інноваційного підприємництва, то використання можливостей фінтеху доцільно за такими напрямками: пошук джерел фінансування (P2P-кредитування, краудфандинг); розрахунки та платежі (P2P-платежі на

основі онлайн-платформ, сервіси B2B-переказів, хмарні каси, старт-термінали, сервіси масових виплат); управління бізнесом та фінансовий інжиніринг (хмарні додатки з фінансового планування, сервіси цільових накопичень, робо-едвайзинг, алгоритмічна біржова торгівля та ін.).

На особливу увагу застосовують інноваційні стартапи у сфері фінансових технологій, які, на думку фахівців, здатні створити реальну конкуренцію банківським продуктам та послугам [3]. Так одним із досить перспективних є стартап Trov у сфері страхових фінансових технологій, що передбачає страхування цифрових сховищ даних і базується на технології блокчейн та використанні мобільних додатків. Стартап DepositSolutions, заснований у 2011 р. у м. Гамбург (Німеччина) представляє собою відкриту банківську платформу для роздрібного бізнесу, завдяки якій європейські банки можуть пропонувати депозитні послуги по усій території Європи, а клієнтам не потрібно буде відкривати рахунки у різних банках. Він виявився настільки привабливим, що отримав підтримку співзасновника PayPal Пітера Тіля, має офіси у Лондоні та Цюриху і 110 співробітників.

Технології платіжного стартапу Ripple, розпочато у 2012 р. у м. Сан-Франціско (США) дозволяють банкам у різних частинах світу без посередників здійснювати міжнародні транзакції з великою швидкістю, точністю та мінімальними ризиками. Технології Ripple на основі блокчейн сьогодні популярні у провідних банків світу. Цей стартап дозволив залучити понад 93,6 млн.дол. інвестицій від провідних компаній на ринку інновацій: CoreInnovationCapital, SantanderInnoVentures та ін. [3]. Стартап Onfido, заснований у 2012 р. трьома підприємливими студентами Оксфорда, надає послуги фінустановам із верифікації особистості клієнтів. На сьогодні у проекті задіяні 145 співробітників, які економлять час і витрати банків та інших суб'єктів фінансового ринку. Стартап Lemonade на основі фінансових технологій у страхуванні на основі використання мобільних додатків, штучного інтелекту, аналітичних інструментів поведінкової економіки за два роки існування (створений у 2015 р. у штаті Нью-Йорк) залучив 60 млн.дол., поширив діяльність ще на два штати і успішно залучає нових клієнтів на основі використання ботів та миттєвих онлайн та мобільних послуг.

Фінансові можливості подібних стартапів, їх потенціал характеризує приклад Ant Financial (також відомої як Alipay) – дочірньої структури китайської компанії з електронної комерції AlibabaGroup, що стала найбільшою у світі платформою з мобільних та онлайн-платежів, надає послуги приватного банкінгу і хмарних обчислень, послуги з управління капіталом та фінансової звітності з капіталізацією 60 млрд.дол. Фінансування Ant Financial також отримує на основі фінтеху: у минулому році компанія отримала 4,5 млрд.дол. інвестицій у раунді В і не планує на цьому зупинитися.

Успішні фінансові стартапи надають приклад залучення фінансування із позабанківських джерел, що є актуальним для інноваційного підприємництва. Аналіз найбільш успішних стартапів показує, що формування ресурсів відбувалося переважно на основі посівних інвестицій, ангельських інвестицій та інвестиційних раундів А і В. Взагалі на ранніх стадіях реалізації інноваційних проектів можливості їхнього фінансування досить обмежені: це бізнес-ангели, замовлення, гранти, небанківські кредити, краудфандинг. Згодом успішна реалізація проекту дозволяє залучити кошти венчурних фондів, біржових інвесторів, інвестиційних компаній та банків.

Фінансування інноваційного підприємництва на ранніх стадіях включає: посівні інвестиції (seed round), ангельські інвестиції, літерні раунди інвестицій. Посівні інвестиції здійснюються на першій і найбільш ризикованій стадії стартапів, коли лише формується бачення, досліджується ринок, розроблюється бізнес-план. Потреба у таких інвестиціях є до моменту отримання наступних інвестицій або здатності проектом генерувати власні грошові потоки. Посівні інвестиції можуть здійснювати венчурні компанії та фонди, індивідуальні інвестори, що найчастіше передбачає дольове входження у новий бізнес. Можуть бути використані кошти друзів, бізнес-янголів тощо. Останнім часом зростає популярність краудфандингових платформ саме на цій стадії фінансування проектів.

Взагалі краудфандинг як економічне явище має давню історію, хоч ніколи не вважався традиційним методом фінансування. Сам термін походить від англ. «crowd» – толпа та «funding» - фінансування і запроваджений у 2006 р. Джеффом Хауї. Це метод передбачає добровільний колективний збір коштів на привабливий проект в основному на онлайн-основі. Спочатку краудфандинг використовувався для фінансування некомерційних проектів, але останнє десятиліття демонструє його привабливість щодо фінансування стартапів та інноваційних проектів на різноманітних фінансових засадах: нефінансова винагорода, пожертви, краудінвестинг, краудлендинг, акціонерний краудфандинг та ін. Найбільш відомими краудфандинговими платформами є Kickstarter, IndieGoGo, RocketHub, PeerBackers, Woomeerang, популярність яких поступово поширюється і в Україні.

Ангельське фінансування може бути використане як на посівній, так і наступній стадії – початкової діяльності компанії. Бізнес-ангели – це відносно новий для вітчизняного інноваційного підприємництва вид фінансування. Вони вкладають гроші у проект на так званій стадії «долини смерті», коли ймовірність успішної його реалізації не перевищує 10-20% і інші інвестори не мають бажання брати на себе такі ризики. Саме тому професор університету Нью-Хемпшира Вільям Ветцель порівняв їх з меценатами у мистецтві. Але інвестиції на цій стадії перевищують за прибутковістю венчурні або прями, тому бізнес-ангели мають інтерес до інвестицій саме на цьому етапі. Що ж до традиційного фінансування з боку фінансових посередників – на цій стадії 99% стартапів не відповідають їх вимогам. Саме завдяки ангельським інвестиціям стали можливими відомі на сьогодні стартапи Хероx, Amazon, Ryanair, Apple, Google, E-bay та багато інших [1].

Визначення конкретних перспектив розвитку інвестиційного підприємництва дозволяє розпочати наступний етап фінансування – літерні раунди інвестицій, які послідовно розширюють інвестування і базуються на використанні різних інвестиційних цінних паперів. Серія А найчастіше передбачає залучення інвестицій на основі розміщення привілейованих акцій, що спрямовуються на розширення бізнес-сегменту молоді компанії. Переважно це кошти венчурних фондів і приватних осіб. Подальший розвиток бізнесу може потребувати розширених інвестицій. Більшість стартапів обмежуються інвестиціями серій А і В, деякі потребують ще інвестиційних серій С і D. Після цього компанія може залучати фінансування із більш традиційних джерел, зокрема IPO, банківське кредитування тощо. Однак останні тенденції розвитку фінансових ринків демонструють інвестиційні можливості фінтех, що створюють конкуренцію банкам навіть на цій стадії.

Фінансові інновації формуються і у самих банках, що впливає на їх ресурсні можливості щодо фінансового забезпечення та розрахункового обслуговування інноваційного підприємництва [2]. Найбільш динамічні зміни у сучасних умовах відбуваються у сфері комунікацій та інформаційних технологій, які банки досить інтенсивно використовують через специфіку своєї діяльності. Тому у сучасних умовах вони належать до числа лідерів інноваційного процесу. Скорочення життєвих циклів банківських продуктів також робить банки схильними до інновацій. Перспективними для розвитку інноваційного підприємництва є банківські інновації на міжнародному рівні, які стосуються, передусім, нових форм співпраці банків при фінансуванні експортно-імпорتنих операцій, міжнародної інвестиційної діяльності, міжнародних розрахунків. Нові можливості у цьому напрямку дає застосування технології блокчейн, адже Україна входить до топ-14 країн за використанням цієї технології.

Література

1. Александрова Л. Бізнес-ангели інвестиційних проектів / Л. Александрова [Електронне джерело] – Режим доступу: http://www.ufin.com.ua/analit_mat/sdu/108.htm
2. Банківське кредитування в Україні: посткризове перезавантаження: Монографія / [С.М. Аржевітін, Т.С. Шемет, Н.В. Циганова та ін.]; за ред. С.М. Аржевітіна. – Київ: КНЕУ. 2017. – 408 с.
3. Омельчук Н. ТОП-10 фінтех-стартапов, способных убить банки / Н. Омельчук [Електронне джерело] – Режим доступу: <https://psm7.com/articles/top-10-fintex-startapov-sposobnyx-ubit-banki.html>